

FINANSIJSKE AKTIVNOSTI SVJETSKJE BANKE U USLOVIMA EKONOMSKE KRIZE

FINANCIAL ACTIVITIES OF THE WORLD BANK IN THE CONDITIONS OF THE ECONOMIC CRISIS

STRUČNI ČLANAK

Pred. VŠ Mirjana Radaković*

Sažetak:

Svijet je podložan finansijskim krizama. Zbog takve sklonosti, teorija i praksa stalno traže rješenja kako je izbjeći i iz nje izaći, pa čak i kako je iskoristiti i pretvoriti u svoje prednosti. Izuzev nekoliko zemalja u svijetu koje skoro i da ne održavaju ekonomske odnose sa inostranstvo, nema te zemlje ili regije na koju svjetska kriza ne utiče. Posljedice krize su brojne, od gubitaka u finansijskoj i realnoj sferi, raskoraka između proizvodnje i potrošnje, sve većeg jaza između bogatih i siromašnih, porasta suprotnosti i napetosti u odnosima pojedinih zemalja i regija, pa do ličnih bankrotstava i različitih oblika bijega osoba od stvarnosti. Današnja finansijska kriza svojim uzrocima poziva na radikalnu promjenu svjetske finansijske strukture i politike, kao i ponašanja u svjetskoj ekonomiji. Veliki uticaj na relativno ublažavanje posledica finansijske krize ima Grupacija Svjetske banke, posebno Međunarodna banka za obnovu i razvoj, koja utiče na položaj i funkcionisanje mnogih aktera svjetske privrede a naročito zemalja u razvoju.

Ključne riječi: *Finansijska kriza, svjetska ekonomija, državna intervencija, Svjetska banka, zemlje u razvoju.*

Abstract:

The world is susceptible to financial crises. Because of this feature, theory and practice constantly look for solutions how to avoid and get out of it, and even how to advantage of it. Except for several countries that barely keep international economic relations, no country or region could have escaped exposure to the crisis and its consequences. The consequences of the crisis are numerous, from losses in the financial sphere and the real sector, an increase of the gap between production and consumption, a growing gap between the rich and the poor, increasing conflict and tension in relations between countries and regions, to personal bankruptcies and different forms of people escaping from the reality. Today's financial crisis and its causes call for a radical change in the world financial structure and policies, as well as in behavior in the world economy. The World Bank Group, especially the International Bank for Reconstruction and Development, makes a substantial impact on alleviating the crisis consequences because it influences the position and functioning of many actors in the world economy, particularly developing countries.

Key words: *Financial crisis, world economy, government intervention, the World Bank, developing countries.*

---

* Predavač na Visokoj školi „CEPS – Centar za poslovne studije“ Kiseljak
E-mail: mirjana.ranilovic@gmail.com

1. UVOD

Finansijska tržišta i institucije su od presudne važnosti za funkcionisanje savremene privrede. One ne samo da omogućavaju odvijanje ekonomskih procesa, već svojoj povezanošću dalje ubrzavaju proces globalizacije u svjetskoj privredi. Ipak, proces globalizacije ne donosi svima istu korist već rezultira u daljem proširivanju jaza između razvijenih i manje razvijenih zemalja. Tekuća finansijska i ekonomska kriza u svjetskim razmjerama pogađa skoro sve učesnike u svjetskoj privredi ali su njene posledice još teže i dalekosežnije za manje razvijene zemlje, koje su i prije krize bile u relativno nepovoljnom položaju u međunarodnoj podjeli rada.

Globalni dohodak cijele svjetske ekonomije iznosi više od 31. biliona dolara godišnje. U većini razvijenih zemalja osobe zarađuju više od 40 000 dolara godišnje. Uprkos takvom bogatstvu, 2,8 milijardi ljudi živi sa manje od 700 dolara godišnje. 1,2 milijarde ljudi zarađuje manje od jednog dolara dnevno. Kao posledica neravnomjernog razvoja i raspodjele svjetskog bogatstva u zemljama u razvoju svakodnevno umire više od 30.000 ljudi. Kao posledica nedostatka zdravstvene zaštite svake minute umire u prosjeku jedna žena tokom porođaja. Siromaštvo onemogućava školovanje, više od sto miliona, većinom ženske djece. Izazov koji stoji pred civilizacijom je smanjiti nivo siromaštva svjetske populacije koja je u neprestanom i ogromnom porastu.

Svjetska banka, kao jedan od stožera međunarodnog finansijskog sistema, radi na premošćivanju ovih razlika i pretvaranju prihoda bogatih zemalja u sredstvo razvoja siromašnih zemalja. Svjetska banka, kao jedan od najvećih svjetskih izvora pomoći i podrške zemljama u razvoju, podržava napore razvoja u izgradnji škola, zdravstvenih ustanova, osiguranju pitke vode i električne energije, borbi protiv zaraznih bolesti i zaštiti prirodnog okoliša. Svjetska banka osigurava ogromnu novčanu pomoć, koja se broji milijardama dolara i djeluje u više od sto zemalja u razvoju, pružajući finansijsku i tehničku podršku u cilju pomoći smanjenja svjetskog siromaštva.

Danas se finansijska tržišta vrlo brzo povezuju u jednu cjelinu i na taj način intenziviraju konkurenciju u finansijskim uslugama, ali i omogućavaju brzo prelivanje krize sa jednog tržišta na drugo. Rast konkurencije svima koristi, jer na taj način pružaju niže cijene i bolji kvalitet usluga, iako donosi i nove probleme koji dovode do propadanja banaka i drugih finansijskih institucija. Savremeni trendovi u svjetskom bankarstvu daju izgled tržištu novca i institucija koje se na njemu pojavljuju. Tako je deregulacijom u bankarstvu i drugim finansijskim uslugama u SAD-u, Velikoj Britaniji i brojnim drugim zemljama u svijetu omogućeno da tržišta alociraju daleko više resursa i finansijskih usluga nego što to čini država. Centralne banke u svijetu žele igrati ključnu ulogu u rješavanju budućih sistemskih rizika pri čemu moraju imati mogućnost većeg nadzora najznačajnijih institucija. Trenutna globalna finansijska kriza ima važne implikacije za centralne banke, posebno u dijelu njihove uloge održavanja finansijske stabilnosti. Iz tog razloga uloga centralnih banaka u svijetu treba nužno evoluirati i to kroz unapređenje svojih tijela odlučivanja, postizanja nezavisnosti i finansiranja.

Uloga centralnih banaka ne bi se trebala zadržati samo na ograničavanju rizika koje proizvode banke i fondovi u privatnom vlasništvu. Propast banaka znači propast komitenata koji posluju putem različitih vrsta bankovnih kredita. Dalja propast proizvođača i trgovaca značila bi otpuštanje radnika, povećanje nezaposlenosti, smanjenje potrošnje i dalje privredne dubioze.

2. AKTIVNOSTI SVJETSKE BANKE RADI UBLAŽAVANJA POSLJEDICA KRIZE

Oporavak od posljedica globalne krize predstavlja veoma težak put. Stalni rizici zdravlja privrede uključuju visoku nezaposlenost, dug i rast duga u razvijenim zemljama, i pristup finansiranju za zemlje u razvoju. Pored toga, cijene hrane u 2012. godini i dalje su nestabilne, a milioni ljudi u Africi suočavaju se sa nestašicom hrane kao posledicom suše.

Prema podacima same Banke, od početka finansijske krize 2008. godine, Svjetska banka je odobrila više od 280 milijardi dolara za zemlje u razvoju, uključujući rekordne plasmane u oblasti obrazovanja, zdravstva, zatim ishrane i infrastrukture.

Tokom krize, Banka je pomogla na zadržavanju djece u školama, te opstanku zdravstvenih klinika. Svjetska banka se obavezala na socijalnu zaštitu za najsiromašnije i najugroženije zemlje. Da se poveća bezbjednost o oblasti proizvodnje hrane, Banka je povećala godišnje finansiranje poljoprivrede od 6 do 8 milijardi dolara, više za \$4,1 milijardu nego u 2008. godini.

Program koji je formiran da bi se prevazišla kriza hrane u svijetu, iznosio je dvije milijarde dolara, a osnovan je kao odgovor na krizu hrane u 2008. godini, čime je Banka obezbjedila 1,5 milijardu dolara, te pomogla preko 40 miliona ljudi u 47 zemalja.

Dana 24. septembra 2011. godine, Banka je povećala podršku sušnom dijelu Afrike za \$1.88 milijardi. Trideset miliona dolara donacija, za borbu protiv neuhranjenosti i bolesti u izbjegličkim kampovima će doći iz programa pod nazivom "Odgovor na krizu", osnovanog da brzo reaguje na nove krize u zemljama sa niskim prihodima. Oko 250 miliona dolara iz tog fonda je namijenjeno za Afriku.

Svjetska banka se obavezala na pomoć od 52,6 milijardi dolara u fiskalnoj 2012. godini, uključujući 14,7 milijardi dolara za najsiromašnije zemlje, što je smanjenje u odnosu na sredstva od \$16,3 milijardi u 2011. godini.

Globalna finansijska kriza je dala veći kredibilitet ideji da aktivno učešće države u finansijskom sektoru pomogne održavanju ekonomske stabilnosti, ostvarivanju rasta i otvaranju novih radnih mjesta. Dokazi takođe pokazuju da, ako kriza potraje duži period, može postojati potreba da se prilagodi uloga države, u smislu povlačenja od direktnih intervencija prema manje direktnom učešću. To ne znači da bi država trebala da se povuče iz nadzora finansija. Naprotiv, država ima veoma važnu ulogu, posebno u realizaciji nadzora, obezbjeđivanju zdrave konkurencije, kao i jačanju finansijske infrastrukture. Globalna ekonomska kriza koja je počela u 2008. godini prijeti da izbriše godine napretka u zemljama u razvoju. U odgovoru, Svjetska banka značajno povećava kreditiranje ovih zemalja. Ali povećanje obima finansiranja mora biti usklađeno sa realnim potrebama da se postigne održivi ekonomski rezultat. Iako postoje indikacije o generalno pozitivnim efektima finansiranja, neke oblasti - konkretno finansijski sektor i rezultati na terenu uopšte, su razlog za zabrinutost, posebno imajući u vidu "sužene" budžete mnogih država.

Strateški odgovori Banke na krizu su neophodni, a u njima su integrisani neki od sledećih elemenata:

Rano upozoravanje, pripremljenost i blagovremenost ključni su atributi za WB, IFC i MIGA.

Kako reagovati na krizu: Svjetska banka mora da se vodi politikom održivog dugoročnog rasta fiskalnog duga, strukturnim reformama, brigom o životnoj sredini i klimatskim promjenama.

Postoji potreba da se uspostavi ravnoteža u primjeni inovacija i novih inicijativa sa

kontinuitetom podrške, korišćenjem provjerenih, dokazanih pristupa u finansiranju.

Koordinacija je neophodna kod IBRD, IFC i MIGA (i sa drugim partnerima) da iskoriste povezivanje preko državnih organa i privatnog sektora, te da ubrzaju privrednu aktivnost.

Ova kriza je rezultirala hitnom potrebom za kontracikličnom potrošnjom u zemljama u razvoju, koju su Svjetska banka i druge banke podržale. Da bi se pomoglo održavanju oporavka, doprinijelo dugoročnom razvoju i poboljšanju kapaciteta odgovora na krizu, pažnja se mora posvetiti ka dvije oblasti, a to su: politika i promjena efektivnosti organizacije.

Pitanja politike tiču se fiskalne održivosti, javno-privatne sinergije, reforme finansijskog sektora, ublažavanje siromaštva i nezaposlenosti, kao i “zeleniji” rast.

Globalna ekonomska kriza dovela je do oštrog smanjenja rasta u svijetu sa povećanjem, u milionima, siromašnih lica. Svjetska banka je odgovorila proširenjem podrške koja je obuhvatala većinu zemalja sa visokim nivoom stresa. Najveći dio podrške usmjeren je prema zemljama koje su umjereno pogođene krizom. Zahvaljujući podršci bez presedana, Svjetska banka sada ima prostor djelovanja za buduće krizne situacije, ukoliko to postane neophodno.

Izvjestaj zaključuje da je Svjetska banka obezbjedila pozajmice za većinu zemalja koje “pate” od visokog nivoa stresa, te da je podržala finansijske sektore i fiskalne politike ovim zemljama. Iako je Banka obezbjedila značajnu podršku socijalnoj zaštiti u više zemalja, ona je sputana ograničenim kapacitetima zemlje da ciljaju socijalne slojeve koji su osiromašili usled krize, i kao rezultat toga, najveći dio podrške otišao je hronično siromašnima.

Procjena uticaja aktivnosti Banke tokom krize ukazuje na sledeće činjenice :

Nedovoljna brzina kojom se Banka prilagodila izbijanju krize uticala je sporije reagovanje Banke, jer se smatralo da MMF treba da ima vodeću ulogu u mjerama protiv posledica krize;

Zaostajanje Banke u procesu prilagođavanja krizi uticalo je na početne faze odgovora na krizu.

Kada se Banka konačno aktivirala, brzini odgovora doprinijelo je nekoliko faktora. Banka je omogućila brže sklapanje aranžmana sa članicama. Brzina djelovanja je takođe unapređena od strane rukovodstva Bankarske grupe i uspostavljanja centralne operativne strukture, sa Operativnim odborom i novoformiranom Radnom grupom za odgovore na krizu. Na samom početku krize, finansijska pozicija Banke, tj. odnos njenog kapitala i ukupnih plasmana omogućavao je dodatni prostor za finansiranje. S obizorm da je taj odnos bio 38% na početku krize, prema ciljanom odnosu kapital-plasmani od 23-27%, Banka je mogla da plasira dodatna sredstva.

Još jedan pozitivan faktor jeste sposobnost Banke da se oslanja na istraživanja i znanja za smanjenje siromaštva, koja sada treba da se održavaju i razvijaju, uključujući i istraživanja koja omogućavaju adekvatnije određivanje ciljeva programa.

Ocjene su da je “dizajn” programa bio usklađivan sa različitim potrebama zemalja, što je naročito bilo evidentno u programima koji su se sprovodili u Gruziji, Indoneziji i Meksiku. U Mađarskoj, međutim, Banka nije adekvatno reagovala na potrebe zemlje.

Pažnja usmjerena ka problemima siromaštva bila je veća nego u periodima prethodnih kriza.

Kapacitet Banke da pruža podršku finansijskom sektoru u zemljama članicama se pogoršao, usled veće orijentacije programa Banke na podršku privatnom sektoru uopšte.

Nastavak globalne neizvjesnosti i sporog oporavka od trenutne krize ukazuju na potrebu da se poboljša pripremljenost za reagovanje u periodima budućih kriza. Svjetska banka će svakako imati koristi od revizije svojih sadašnjih instrumenata za podršku u uslovima krize, u cilju iznalaženja načina da podrži teško pogođene zemlje, kao i manje pogođene zemlje u skladu sa njihovim potrebama.

3. PROJEKTI SVJETSKE BANKE U BIH

Bosna i Hercegovina se pridružila Svjetskoj banci 1996. godine (retroaktivno članstvo iz 1993. godine). U neposrednom poslijeratnom razdoblju (od 1996. do 1999. godine) Svjetska banka, zajedno sa Evropskom unijom (EU), je pokrenula val interventnih projekata namjenjenih sprovođenju aktivnosti u oblasti rekonstrukcije, uključujući prevoz, struju, deminiranje, stambena pitanja, zdravstvo, obrazovanje, javne radove, poljoprivredu i mikrokreditni sektor. Ujedno, istovremeno sa podržavanjem investicija u elektroenergetskom sektoru, vodovodu i kanalizaciji, upravljanju čvrstim otpadom, te u sektoru zapošljavanja i sl., Svjetska banka je 1999. godine počela pružati podršku ključnim strukturalnim reformama bitnim za tržišnu ekonomiju. Program državne partnerske strategije (CPS), koji je sproveden od 2008-2011. godine, pružio je podršku BiH na njenom putu ka pridruživanju EU, promovišući daljnja poboljšanja u pružanju usluga najranjivijim kategorijama stanovništva.

Tokom 2007. godine, Svjetska banka je odobrila tri nova kredita (projekat Poljoprivreda i ruralni razvoj; projekat Pripremljenosti za suzbijanje širenja ptičije gripe, i projekat Cestovna infrastruktura i sigurnost) i dodatno finansiranje tri postojeća projekta (projekat Razvoj zajednice; projekat Urbanistička infrastruktura i pružanje usluga; te projekat Razvoj i očuvanje šuma). Ukupan iznos finansiranja ovih projekata iznosi 65 miliona dolara. Trenutno je u pripremi i niz investicijskih projekata, kao što je nastavak projekta Upravljanje čvrstim otpadom, projekat Opštinski razvoj i projekat Rijeka Sava. Ovi projekti će se finansirati iz Globalnog fonda za okoliš (GEF). Pored finansijskih usluga, Svjetska banka takođe pruža analitičke i savjetodavne usluge BiH. Ključna djela analitičkog rada za sledeću godinu uključuju: Studiju aproksimativnog imovinskog cenzusa, Procjenu investicijske klime i Državni ekonomski memorandum. Svjetska banka je od 1996. godine putem 55 projekata, implementiranih u BiH odobrila, više od 1,1 milijarde US dolara.

U decembru 2009. Svjetska banka je zajedno s Direkcijom za ekonomsko planiranje BiH objavila izvještaj pod nazivom: „Zaštita siromašnih tokom globalne ekonomske krize: Izvještaj o siromaštvu u Bosni i Hercegovini u 2009.“ Izvještaj daje najnovije informacije o kretanju siromaštva između 2004. i 2007., a zasnovan je na podacima Ankete budžeta domaćinstava. Izvještaj je pokazao da je došlo do značajnog smanjenja siromaštva tokom tog perioda snažnog ekonomskog rasta. Siromaštvo je opalo sa 17,7% u 2004. na 14% u 2007. U Federaciji BiH, siromaštvo je opalo s 18,7% na 13,4%, a u Republici Srpskoj sa 16,5% na 15%. Stope siromaštva su se smanjile u približno istom redu veličine u ruralnim i urbanim područjima, siromaštvo je i dalje ostalo u velikoj mjeri ruralna pojava: u 2007. stopa siromaštva je bila do 17,8 procenata u ruralnim područjima i 8,2% u urbanim. Pored toga, siromaštvo je takođe u velikoj korelaciji s nivoom obrazovanja, iznoseći oko 20% za osobe bez diplome, 17% za osobe samo s osnovnom školom, i manje od 2% za osobe s fakultetskom diplomom i više. Iako je smanjenje siromaštva prije pojave svjetske ekonomske krize bilo dosta

impresivno, Svjetska banka procjenjuje da je približno polovina ostvarenog smanjenja siromaštva između 2004. i 2007. anulirana kao posljedica pada BDP-a od -3,4% u 2009.

Cilj Svjetske banke, za period od 2012. do 2015. godine (Državna partnerska strategija), je podržati BiH kroz pružanje usluge unapređenja znanja i fokusiranog finansiranja, te kroz koordinaciju sa evropskim finansijskim institucijama u cilju širenja partnerstva sa Evropskom unijom, uključujući i EU sufinansiranje aktivnosti u koje investira Banka. Projekti Svjetske banke u prethodnih pet godina se odnose na poljoprivredu, energetiku, zaštitu okoline, socijalni sektor, lokalnu infrastrukturu i upravljanje, razvoj privatnog sektora, transport, te ekonomsko upravljanje i javni sektor. Kroz prethodnih 14 godina, Svjetska banka je odobrila 66 projekata ukupne vrijednosti oko 1,54 milijardi dolara, od čega su beskamatni IDA krediti 1,32 milijardi dolara, IDA grantovi 25 miliona dolara, GEF grantovi 18,3 miliona dolara, te IBRD zajmovi 175 miliona dolara. U ekonomsko upravljanje i javni sektor uloženo je 126 miliona dolara, od čega je 15 miliona dolara u projekat u vezi sa zemljišno-knjižnom registracijom, a 111 miliona dolara u projekat Operacija za razvojnu politiku BiH. U lokalnu infrastrukturu i upravljanje uloženo je 100 miliona dolara. Svota od 40 miliona dolara uložena je u projekat Upravljanje čvrstim otpadom, 35 miliona dolara u Upravljanje otpadnim vodama u Sarajevu, a 25 miliona dolara u projekte Urbana infrastruktura i pružanje usluga.

Svjetska banka je u projekte razvoja privatnog sektora uložila 70 miliona dolara, kroz projekat Jačanje malog i srednjeg preduzetništva, zatim 36 miliona dolara u energetiku, a u socijalnom sektoru u projekat Jačanje zdravstvenog sektora uložila je 17 miliona dolara, te 15 miliona dolara za podršku mrežama socijalne sigurnosti i zapošljavanja. U projekte Poljoprivrede i ruralnog razvoja uloženo je 21 milion dolara, a u Prevenciju ptičje gripe pet miliona dolara, dok je u projekat Infrastruktura i sigurnost u prometu uloženo 25 miliona dolara. Svjetska banka je ulagala u nekoliko projekata zaštite okoline. Na projekat Zaštita kvalitete voda utrošeno je 8,9 miliona dolara, na Razvoj i zaštitu šuma 7,1 milion dolara, šest miliona dolara na projekat Upravljanje Neretvom i Trebišnjicom, a 3,4 miliona dolara na Zaštićena šumska i planinska područja. BiH je sada usmjerena na pridruživanje EU, pa je samim time i prioritetna podrška procesu integracije. Proces integracije BiH postao je glavna tema strategije Svjetske banke u BiH, uz otvaranje radnih mjesta i unapređenje pružanja javnih usluga, posebno usluga namijenjenih siromašnim i ugroženim. Svjetska banka je najavila konsultacije sa vlastima u BiH o četvorogodišnjoj strategiji partnerstva u periodu od 2011. do 2015. godine. Program podrške zavisi od iskazanih potreba i prioriteta na koje vlasti u BiH imaju namjeru odgovoriti u narednom periodu. Pomoć Svjetske banke otvoriće mogućnost provođenja projekata čija je priprema odgođena zbog ekonomske krize i potrebe da se investira u druge prioritetne sektore. Za Svjetsku banku su prioritetni projekti navodnjavanja, registracije zemljišta, uspostavljanja plovnog puta na rijeci Savi, podrške reformskih procesa u BiH i napora u procesu pridruživanja EU.

4. ZAKLJUČAK

Dvije grupe aktivnosti Banke se ističu kada je u pitanju njeno djelovanje u periodu tekuće finansijske krize. U svrhu realizacije strategije smanjenja siromaštva, Svjetska banka je omogućila davanje kredita i bespovratnih sredstava, kao podršku zemljama sa niskim dohotkom. U strategiji se definiše priroda problema siromaštva i postojeća državna

strategija za borbu protiv njega, zajedno s vremenskim planom provođenja pojedinih akcija strategije koja se implementira u makroekonomske okvire zemlje. Takođe se po isteku svakih 12 do 18 mjeseci pravi izvještaj o realizaciji zacrtanih ciljeva u provođenju strategije.

Od početka finansijske krize 2008. godine, Svjetska banka je odobrila više od 280 milijardi dolara za zemlje u razvoju, uključujući rekordne obaveze u oblasti obrazovanja, zdravstva, zatim ishrana, stanovništvo i infrastruktura. Tokom krize, banka je pomogla na zadržavanju djece u školama, te opstanku zdravstvenih klinika. Program koji je formiran da bi se prevazišla kriza hrane u svijetu, iznosio je dvije milijarde dolara, a osnovan kao odgovor na krizu hrane 2008. godine, čime je Banka obezbjedila 1,5 milijardu dolara, te pomogla preko 40 miliona ljudi u 47 zemalja. Globalna ekonomska kriza koja je počela u 2008. godini prijeti da izbriše godine napretka u zemljama u razvoju. Kao odgovor na ozbiljne ekonomske i finansijske probleme ovih zemalja, Svjetska banka značajno povećava kreditiranje zemalja u razvoju, na nivo koji do sada nije zabilježen. Nastavak globalne neizvjesnosti i sporog oporavka od trenutne krize ukazuju na potrebu da se poboljša pripremljenost institucija za periode budućih kriza. U tom smislu, Svjetska banka će svakako imati koristi od revizije sadašnjih instrumenata za podršku zemljama u krizi, u cilju pronalaženja načina da se podrže teško pogođene zemlje, kao i manje pogođene zemlje u skladu sa njihovim potrebama.

Cilj Svjetske banke za period od 2012. do 2015. godine (Državna partnerska strategija), što se tiče BiH, jeste da se podrška realizuje kroz pružanje usluga unapređenja znanja i fokusiranog (ciljanog) finansiranja, te kroz koordinaciju sa evropskim finansijskim institucijama u cilju širenja partnerstva sa Evropskom unijom, uključujući i sufinansiranje aktivnosti od strane EU.

Projekti Svjetske banke u prethodnih pet godina se odnose na poljoprivredu, energetiku, zaštitu okoline, socijalni sektor, lokalnu infrastrukturu i upravljanje, razvoj privatnog sektora, transport, te ekonomsko upravljanje i javni sektor. Zajmovi Svjetske banke usmjereni su podržavanju reformi ekonomske politike, smanjivanju siromaštva i ublažavanju tereta dugova. Da bi ostvarila pravo na zajam svaka zemlja mora osigurati učestvovanje okruženja, svojih društvenih partnera u konsultacijama sa Svjetskom bankom i ekspertima MMF-a.

Dodatna podrška Svjetske banke pomoći će zemljama da održe jak makroekonomski i fiskalni okvir, nastave nužne strukturne reforme, obezbjede priliv kredita malim i srednjim preduzećima i pomognu najugroženije slojeve stanovništva putem jačanja sistema socijalne zaštite. Reakcija Grupacije Svjetske banke u regionu Evrope i centralne Azije fokusiraće se na: strukturne reforme i podršku privatnom sektoru da bi se održao rast investicija, prihoda i radnih mjesta; savjetodavnu i finansijsku podršku zemljama sa krhkim bankarskim sistemima i zaštitu najugroženijih putem jačanja sistema socijalne zaštite.

Svjetska banka svojom politikom upotrebe vlastitih finansijskih resursa, osoblja i velikog iskustva, pomaže siromašnima u zemljama u razvoju i radi na premošćivanju razlika u svijetu koji je istovremeno bogat i siromašan. Kroz napore da se investira u obrazovanje i zdravstvo, osiguranje pitke vode i električne energije, kao i napore u borbi protiv bolesti poput AIDS-a i malarije, te zaštiti životnog okoliša, Banka doprinosi iznalaženju rješenja za umanjivanje posledica globalne finansijske krize. Globalno uravnotežena i stabilna politika je pretpostavka za uspješno funkcionisanje bilo kojeg međunarodnog monetarnog i ekonomskog sistema.

LITERATURA:

1. Acin Đurica, Bodiroža Mladen, „Međunarodna ekonomija“, Brčko, 2000.
2. Alibašić Hamid, Jakšić Miomir, „Makroekonomija“, Tuzla, 2005., str. 155.
3. Baban Ljubomir, Marijanović Goran, „Međunarodna ekonomija“, Osijek, 1998.
4. Babić Mate, „Financijske špekulacije i ekonomska kriza“, Zagreb, 2009.
5. Crotty James (2009), Structural causes of the global financial crisis: a critical assessment of the ‘new financial architecture’. Cambridge Journal of Economics.
6. Evans, Martin, D. D. (2012). “International Capital Flows and Debt Dynamics”. IMF Working Paper WP/12/175. Washington D.C: International Monetary Fund.
7. Filipović Miroslava "Medjunarodni ekonomski odnosi", Univerzitet EDUCONS, S. Kamenica, 2012.
8. Global Financial Stability Report (2011). International Monetary Fund. New York: IMF
9. Ibreljić Izet i Amra Kožarić „Uloga međunarodnog monetarnog fonda i svjetske banke u rješavanju problema svjetske finansijske krize“.
10. Melese, F., „Finansijska kriza: učinak poput terorističkog napada“, naučni rad.
11. Mihaljek, „Globalna finansijska kriza i fiskalnapolitika u središnjoj i istocnoj Europi, Finansijska teorija i praksa“, Vol. 33, No. 3, 2009.
12. Primorac, Z., "Svjetska finansijska kriza: korijeni, uzroci i posljedice Svijet još nema predodžbu kako ce izgledati finansijski sistem sutrašnjice", dostupno na: <http://www.liderpress.hr>
13. Pušara Milorad, „Međunarodno bankarstvo“, Banja Luka, 2012.
14. Rodin, D., „Globalizam ili putovanje u novu podjelu globusa“, Biblioteka Politifika misao, Zagreb, 2004.
15. Šebić Fahrudin, „Svjetski ekonomski razvoj“, Sarajevo, 2002.